

Ministerie van Justitie & Veiligheid
T.a.v. de heer dr. mr. F.B.J. Grapperhaus

Ingediend via: <https://www.internetconsultatie.nl/wetseksuelemisdrijven/reageren>

Nijmegen, 16 augustus 2020

Betreft: consultatie van Meike Kemna - onderzoeker, jurist en trainer bij KemnaKennis - op het voorontwerp wetsvoorstel seksuele misdrijven

KemnaKennis tracht door middel van een holistische, pragmatische en juridische onderzoekshouding een bijdrage te leveren aan een veiliger wereld. KemnaKennis doet dat in ieder geval door steeds aandacht te hebben voor de meest gemarginaliseerden, omdat pas dan ook alle anderen mensen vrij kunnen zijn. KemnaKennis wil door onderzoek inzicht bieden in het doorwerken van processen zodat geïnstitutionaliseerde ongelijkheid geplaatst en bevochten kan worden.

KemnaKennis is een eenmanszaak, van een vrouw, Meike Kemna. Dat ben ik.

In deze consultatie wil ik reageren op het voorstel om een nieuw delict, seks tegen de wil, op te nemen in het wetboek van strafrecht. Dat voorstel maakt seks tegen de wil niet strafbaar als zijnde verkrachting en stelt het ontbreken van instemming voor seks niet centraal. Ik denk dat we daarmee de verkeerde afslag nemen. Ik licht dat, na een korte ten geleide, toe.

Ik heb altijd belangstelling gehad voor issues rond seksualiteit en grensoverschrijdend gedrag. Ik geef trainingen over mensenhandel, seksueel overschrijdend gedrag en grenzen stellen. Ik woonde langere tijd in Azië. Daar zag ik dagelijks de gevolgen van (seksuele) uitbuiting van, voornamelijk, vrouwen en meiden. Seksuele en preventieve voorlichting hadden zij nooit gehad. Op dat gebied lijkt er de laatste tijd, mondiaal en met de #MeToo-beweging als voorname katalysator, veel te veranderen. Ik wil schrijven 'ten goede', maar bemerk enige twijfel. Dat heeft volgens mij te maken met een soort omgekeerd 'wat niet weet, wat niet deert'. Want we weten nu: in Nederland heeft 11% van de vrouwen ooit geslachtsgemeenschap tegen haar wil gehad en 1% van de mannen. Wanneer orale en anale seks tegen de wil eveneens wordt meegerekend, heeft 15% van de vrouwen en 3% van de mannen penetratie tegen de wil meegemaakt.¹ En elk jaar komen hier nog eens 100.000 slachtoffers van seksueel geweld bij.² Ik blijf dat onthutsende cijfers vinden. Al die mensen die zich bedreigd, geïntimideerd en vernederd voelen, maar zich, anders dan slachtoffers van bijvoorbeeld een inbraak in hun woning,³ vragen over hun eigen aandeel in het vergriep ('Je kon je toch verzetten?', 'Had je niet weg kunnen lopen?') moeten laten welgevallen.

Dan komt de Minister op 12 mei jl. met een voorstel om de Zedenwet te wijzigen.⁴ De strafrechtelijke normschending over seksuele grensoverschrijding wordt aangepast; seks behoort vrijwillig en

---

¹ 'Seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld: feiten en cijfers', Rutgers/MOVISIE 2018, p. 8, te downloaden van www.movisie.nl, www.rutgers.nl en www.seksueelgeweld.info; zie ook *Seksuele gezondheid in Nederland*, 2017, p. 88, www.rutgers.nl/sites/rutgersnl/files/PDF-Onderzoek/Seksuele_Gezondheid_in_NL_2017_23012018-aangepast.pdf.

² www.nrc.nl/nieuws/2017/05/23/eerste-advies-na-verkrachting-niet-douchen-maar-melden-9821009-a1560026.

³ Een dergelijke vergelijking wordt regelmatig gemaakt door dr. Iva Bicanic, klinisch psycholoog, hoofd Landelijk Psychotraumacentrum UMC Utrecht en landelijk coördinator Centrum Seksueel Geweld.

⁴ www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/05/12/grapperhaus-moderniseert-wetgeving-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag.

gelijkwaardig te zijn.⁵ De Nederlandse strafbaarstelling van onvrijwillige seks wordt meer in overeenstemming gebracht met artikel 36 van het Verdrag van Istanbul;⁶ de juridische drempel voor strafbaarheid (geweld, bedreiging, dwang) ligt soms te hoog, terwijl er wel sprake is van onvrijwilligheid aan de zijde van het slachtoffer. De kern van het voorstel is de introductie van een nieuwe strafbaarstelling van seks tegen de wil. De door de minister voorgestelde oplossing voor het verlagen van de drempel is dus niet het kwalificeren van seks tegen de wil als verkrachting (art. 242 Wetboek van Strafrecht (Sr), maximaal twaalf jaar) of aanranding (art. 246 Sr, maximaal acht jaar), maar als een apart misdrijf dat, wanneer er sprake is van zeer ernstige ongewilde seksuele handelingen (binnendringen van het lichaam), een maximale straf kent van zes jaar. Het lijkt daarmee wel alsof de wet bekrachtigt wat wij - de omgeving van een slachtoffer, de samenleving, ons systeem - al zo lang insinueren: dat een slachtoffer van seksueel geweld een eigen aandeel heeft gehad in het vergriep. Gedeeltelijke eigen schuld van het slachtoffer, dus dan ook maar een minder zware straf voor de dader? Dit strookt allerminst met het uitgangspunt dat seks vrijwillig en gelijkwaardig moet zijn.

Als ik nadenk over het doel van seksuele en preventieve trainingen, over de #MeToo-beweging, over de onthutsende cijfers dan meen ik dat de Minister met dit voorstel een verkeerd signaal afgeeft door op deze wijze invulling te geven aan het overtreden van de spelregels van seks. Willen we dat van verkrachting enkel sprake is bij dwang? En zo ja, hoe rijmen we dat met het gegeven dat 70% van de mensen bij ongewenste seks een *freeze*-reactie⁷ vertoont en door die verstijving simpelweg niet in staat is zich te verzetten? Of vinden we dat het ontbreken van instemming het relevante criterium moet zijn?

Ik herinner mij de tijd dat de Hoge Raad een gedwongen tongzoen kwalificeerde als het seksueel binnendringen van het lichaam (verkrachting).⁸ Een kwalificatie in een tijd waarin niemand nog gehoord had van omvangrijke misbruikschandalen als die in de R.-K. kerk of binnen de sportwereld. Een tijd waarin #MeToo nog geboren moest worden. Een tijd waarin de Zweedse Academie artistiek leider Jean-Claude Arnault zijn gang liet gaan en de filmindustrie deed alsof Harvey Weinstein's gruweldaden niet bestonden.

En nu, de tijd waarin we weten van het bestaan van al die slachtoffers die zich allemaal niet konden verzetten, hoe graag zo ook wilden, nu komt de Minister met een voorstel waarin het verzet door het slachtoffer centraal blijft staan. Daarmee redeneert de Minister de verkeerde kant op. Er was immers sprake van seks tegen de wil van het slachtoffer. Dat is geen seks, maar verkrachting. De Minister weet dat en velen met hem. Wees dan ook zo chique daarop het juiste etiket te plakken; dat hebben slachtoffers verdient en geeft de samenleving het signaal dat seks en wederzijdse instemming hand in hand gaan.

---

⁵ En dat niet alleen: er dient sprake te zijn van toestemming, de seks dient leeftijds- en ontwikkelingsadequaat te zijn, de seks dient contextadequaat te zijn en met zelfrespect gedaan te worden. Zie ook vlaggensysteem van Sensoa en Movisie (2010).

⁶ Art. 36 van het Verdrag van Istanbul bepaalt: (1) Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conducts are criminalised: (a) engaging in non-consensual vaginal, anal or oral penetration of a sexual nature of the body of another person with any bodily part or object; (b) engaging in other non-consensual acts of a sexual nature with a person; (c) causing another person to engage in non-consensual acts of a sexual nature with a third person. (2) Consent must be given voluntarily as the result of the person's free will assessed in the context of the surrounding circumstances. (3) Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the provisions of paragraph 1 also apply to acts committed against former or current spouses or partners as recognised by internal law.

⁷ De officiële aanduiding hiervoor is *tonic immobility* of tonische immobiliteit. Dat is een door angst gedreven reactie op een bedreigende situatie die leidt tot een toestand van verstijving. Mensen voelen zich hierover vaak schuldig, omdat ze het niet van zichzelf verwachten. Het is een natuurlijke reactie die voorafgegaan kan worden door een poging tot vluchten (*flight*) of vechten (*fight*).

⁸ HR 21 april 1998, NJ 1998/781 m. nt. J. de Hullu.